

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Nummotheca Principum Austriae

ex gazis Aulæ Caesareæ potissimum instructa, & aliunde aucta, quæ a prima ætate, qua in Austria cusa fuit moneta Sub Babenbergicæ Stirpis Marchionibus, Ad Usque Habsburgicæ Gentis Principes, Lineæ Hispano-Austriacæ, Huiusque Masculum Ultimum Carolum II. Regem Hispan.

Complectitur tabulas aeri incisas LI

Herrgott, Marquart

Friburgi Brisgoviae, 1752

[Text]

[urn:nbn:de:bsz:31-241470](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-241470)

Tab. VIII. tum creatione rara admodum
 a mentio fiat (a); tum vero, quod primus, aut saltem inter primos censendus sit hic nummus mnemonicus, qui imperante FRIDERICO cufus fuit, & quidem Romæ, ut videtur; nam illo ævo in Germania typi nummarii necdum ad tantam elegantiam & nitorem pervenerant; uti ex monetis, quas postea daturi sumus, liquido patebit. Certe renascentibus literis, etiam res nummaria mature resuscitari cœpit, primique nummi mnemonici in Italia cufi sunt, uti post R. P. JOBERTUM aliosque, Cl. KOEHLERUS variis in locis (b) ostendit; quos deinde & aliæ nationes imitatae sunt. Accedit, quod scribendi illa ratio, quam in nomine FRIDERICI supra observavimus, ad genium linguæ Italicæ quam proxime accedat. OCTAVIUS de STRADA jam quidem huius nummi typum exhibuit, (c) sed perperam delineatum; quin in averfa illius parte inscriptionem hunc in modum depravatam dedit: ROMÆ IMP. CREAT KALE. APRIL. AN. MCCCCLI. sed merces hæ falsæ sunt & confictæ, ut pleræque cæteræ ejus auctoris. *M. Imp. au. uncia I. & semis. S. I. Vindob. & S. B. ær. inaur.*

II.

LEONORA. FILIA. EDVARDI. REG. is PORTVGAL. lia FRI- D. erici III. IMPER. atoris VXOR.

TOM. II. P. I.

(a) Conf. STRUV. l. c. Par. X. p. 757.
 (b) M. B. L. P. I. p. 73. & 427. & alibi passim.

Sedet Imperatrix adverfa fronte in throno, cum corona in capite, dex. sceptrum, in crucem definens, sin. globum Imperii, pariter crucigerum, sustinens.

FRIDERICUS PLACIDUS IMP.

Rosa majoris formæ, foliis turgida, qua cum Imperatrix, adiecta in ambitu duplici perigraphæ, hunc in modum comparatur:

† VT. ROSA. FLORES. SPLENDORE. CORVSCO. PRÆFVLGET.

† SIC. LEONORA. VIRTVTVM. AMATO. CHORO. PRÆSTAT.

Nummum hunc ELEONORÆ ætate multo inferiorem esse, ac ab aurario quodam Judæo, lucricupido, Pragæ confectum, pluribus nos docet Clar. KOEHLERUS (d). Teneo ejus archetypum, censeoque auctorem in monumentum sepulcræ, quod honoribus Augustæ Neapoli - Austriæ positum est, oculos intendisse; ibi enim effigies ELEONORÆ, insignibus Imperii pariter ornata, sistitur. Monet præterea Cl. KOEHLERUS (e) exemplum, quod in manibus habuit, ex laminis aureis bracteatis conflatum, intus vero lamina ex ferro munitum; atque adeo nummum pelliculatum, seu subæratum fuisse. Nos contra archetypum nostrum examinando reperimus, ex auro solido percussum esse, pondusque habere quinque aureorum, vulgo ducatorum; uti pro instituti ratione infra notabimus. Aliud ejusdem formæ & magnitudinis archetypum vidimus in celebri museo Dom. de

d

e

A 2

FRAN-

(c) Genealog. Aust. p. 477.
 (d) KOEHL. l. c. pag. 89. seqq.
 (e) Idem l. c. p. 93.

FRIDERICUS
PLACIDUS IMP.

FRANCE, qui tres auri uncias æquabat, solidus quoque & indubie cufus fuit. Cæterum anticam hujus nummi partem, postica neglecta, delineatam reperi in tabulis Cl. HERÆI. Pleniorum porro ejusdem descriptionem apud laudatum KOEHLERUM invenies. *M.S.B. ar. 5. duc. KOEHL. m. b. l. p. I. pag. 89.*

III.

FRIDRICVS. T.ertius RO. *manorum* IMPERATOR. Protome FRIDERICI cataphracta, munita, cum calantica in capite, dextrorsum conversa. In imo littera P. PATER.

MAXIMILIANVS. D. ei GRA. tia RO. *manorum* REX. Effigies MAXIMILIANI pectore tenus, eodem cum patre habitu; nisi quod caput eius elegantis formæ pileo conspicuum sit. In ferne littera F. FILIUS.

MAXIMILIANUS Rex Romanorum Francofurti anno 1486. die XVI. Februarii electus, IX. Aprilis ejusdem anni Aquisgrani solemniter coronatus est; qua occasione præfens numisma percussum esse puto. Videtur enim eo tempore distributum; ut, qui cuperent, PATRIS jam in plurimos annos Imperatoris, & FILII, jam Regis Romanorum, atque adeo ad idem summum humanæ dignitatis fastigium olim evehendi, effigies intueri, & contemplari possent.

Animadvertendum hoc loco est, MAXIMILIANI titulo, cum in præfenti tum aliis nummis formulam: DEI GRATIA, ut plurimum immisceri; neglectam vero passim esse in nummis FRIDERICI,

cum historicis tum usua- Tab. VIII. libus. Haud enim plures duobus ex hisce cum illa formula, eosque unius fere, atque ejusdem typi infra num. XIX. & XX. producere possumus; cum tamen diplomata FRIDERICI, & reliqua, quæ hæctenus videre licuit, instrumenta publica, ejusmodi formulam constanter præferant. Sed id, ut ut discrimen in uno eodemque numismate animadversum, aliud persuadere, nec nisi data opera factum fuisse videatur: oscitantia tamen & incuria monetariorum eo ipso adscribendum censemus; quod formula illa reliquis in monumentis, tum & in duobus, ut diximus, nummis compareat.

IV.

FRIDERICVS III. RO. *manorum* IMPERATOR ETC. *atera* 1493. ÆT. 78. Effigies Imperatoris, fere uti Num. I.

Ultimo FRIDERICI anno his nummus signatus est: perigraphæ incusa. Ejus typum HERÆUS quoque in tabulas suas retulit. *M. Imp. ar. drach. 3.*

V.

FRIDERICVS III. ROMANORUM IMPERATOR AVGVSTVS. ARCHIDVX. AVSTRIÆ. ERNESTI. DVCIS. FILIVS. 1493. Protome Imperatoris fere ut num. I., ab humeris torques *societatis cum stola candida, cantharis floralibus, & gryphe*, ab ALPHONSO Arragoniæ Rege institutæ, dependet; cuius insigne FRIDERICUS Augustus, ipsi-

Tab. VIII. ipsiusque filius MAXIMILIANUS I. gestarunt (a).

a Numisma hoc præstantissimum ultimo pariter FRIDERICI vitæ anno signatum, memori- am ingerit ERNESTI, cogno- mento FERREI, Ducis Austriae & Styriae, patris eiusdem FRIDERICI.

ERNESTUS quidem pater *Dux* scribitur, FRIDERICUS contra ARCHIDUX; quia Serenissima Domus Austriaca accepto pri- mum anno 1453. singulari di- plomate a FRIDERICO *Placido* Augusto, *Archiducali titulo* in perpetuum fuit honorata (b)

b Si numisma isthoc FRIDERICI imperio coævum & æquale sit, laudandi profecto forent Ger- mani artifices, qui tantopere in arte rei monetariæ profecif- sent. Sed ob ipsam sui elegan- tiam & miram concinnitatem forte pro fœtu posterioris ævi, ac inter nummos restitutos ha- bendum erit. *M. Imp. e. & S. B. inaur.*

VI.

Caput Cæsaris ad pectus in toga pellicea, capite calanti- ca plicata tecto, & ad lævam converso, adjecta perigraphæ: FRIDERICI. TERCII. RO. *manorum*; quæ in area par- tis aversæ sic continuatur: IM- PERAT. *oris* ARCHIDVC. *is*. AV- STRIE. SEPVLTVRA. A. *anno* MD. X. I. I. I.

Obierat FRIDERICUS Lincii, ut diximus, die XIX. Aug. 1493. Funus Vindobonam de- latum, ad Divi Stephani, atque

(a) Vid. LAMBECC. Comment. Aug. Bibl. Vind. L. II. p. 961.

(b) STRUV. Corp. Hist. Ger. Period. X. p. 786.

(c) M.B.L. P. VI. p. 393.

ibidem in communem Austria- FRIDE- ricæ gentis cryptam, solemni pom- RICUS pa, depositum erat, donec a PLACI- MAXIMILIANO I. Imp. ejus fi- DUS IMP. lio celeberrimum illud mauso- leum, ex marmore absolvere- tur, quod hodieque summa ad- miratione dignum habetur. Per- fectum id quidem fuit post an- nos viginti, scilicet anno demum 1513. quo funus novo ritu ex crypta communi in tumulum mausolei reconditum est. In memoriam secundæ hujus sepul- turæ cusi sunt nummi varii mo- duli, metalli, & diversi non- nihil typi, de quibus memine- runt & egerunt KOEHLERUS (c) LOCHNER (d) & HANTHALE- rus (e). hic quoque majoris formæ ectypum apud *Joachi- mum* VADIANUM ex editione Viennensi citat. *M. Imp. ar. pond. 1. denar.*

c
d
e

VII.

Idem nummus, sed aureus, minorisque aliquantulum mo- duli, & in perigraphæ loco FRIDERICI lego FREDERICI. Hunc ipsum quoque typum reperies in supplemento I. ad recens aperta grossorum scrinia pag. 97. *Tab. VIII. n. 98.*

Addendum porro: hunc, seu qui in præcedentis nummi ad- versa est, capitis typum simili- tudinem quamdam speciemque gerere cum picta illa Cæsaris ico- ne, quæ in S. Stephani metro- politana Vindobonæ ad aram prope mausoleum Fridericianum prostat. *M. Imp. av. 1. duc.*

A 3

VIII.

(d) Medail. samlung P. VII. p. 25.

(e) Wiener münz p. 18. adde supple- mentum I. ad scrinia seu loculamenta Grossorum p. 98. ubi Cl. auctor TEN- ZELIUM notat.

VIII.

FRIDE-
RICUS
PLACI-
DUS IMP.

Caput FRIDERICI ad medium pectus, cum pallio, opere phrygio contexto, corona caesarea crucigera ornatum, & ad laevam conversum. Additur perigraphæ: ANNO. MDXIII. XVIII OCTObris; quam area posticæ sic prosequitur:

FRIDERICI III. ROMANORUM. IMPERATORIS ARCHIDUCIS AVSTRIÆ SEPULTURA. Supra inscriptionem seraphim, seu caput alatum comparet, quemadmodum in duobus præcedentibus sidus radiis conspicuum; & inferius duo lauri rami decussati, quæ sunt ornatus gratia adiecta. *M. Imp. ar. pond. 1. denar.*

IX.

Hunc typum priori similem ex tabulis HERÆI producimus; sed sculptorem ab archetypo non leviter aberrasse, ex eo manifestum fit; quod in nota chronologica numerum III. omiserit. Abest etiam caput illud genii alatum, nec corona cruce conspicua est, & in voce SEPULTURA desideratur litera ultima A. Num singula ex errore sculptoris aut calchographi? non facile dixerim. *Tab. HERÆI.*

X.

DIVVS FEDRICVS. TERTIVS. ROMANORVM. IMPERATOR. AVGVSTVS. Protome FRIDERIGI in toga, capite laureato, dex-

trorsum respiciente, cum col-
lari ex tæniis denticulatis, & tænia lata, torquis ad instar, ab humeris ad pectus defluente: ad latus sinistrum ornatus quidam vestis observatur, pluribus globulis instructus; manicatam forte tunicam stringendi vel dilatandi causa adhibitus. Tab. VIII.

ALITVVM (pro ALITVVM) REGNA TENE T JOVIS. ALES. Aquila Imperii biceps adverso corpore erecta, imminente capitibus corona.

Titulus DIVVS, quo Cæsar in perigraphæ honoratur, non sufficienter probat: numisma hoc post excessum FRIDERICI percussum fuisse; uti enim ex ÆNEA SYLVIO in allocutione Legatorum Comitum Sylacæi ad FRIDERICUM Imp. Florentiæ factam, discimus: titulus *Divi* ei tributus fuit. Accedit incerti, sed coævi scriptoris auctoritas, apud FREHERUM (a) de electione & coronatione MAXIMILIANI I. Imperatoris, ubi FRIDERICUS pater, tum adhuc inter vivos agens, in duobus continuis locis DIVVS appellatur. Typus præterea, qui FRIDERICUM in florida ætate præbet, rem sic satis manifestam facit. Quin ino numisma Romæ, aut saltem in Italia percussum existimo; quippe quod cum iis similitudinem gerat, quorum ectypa, sumtis ex Italia prototypis, Cl. HERÆUS in suas tabulas retulit. Itaque nummus prodiisse videtur tempore coronationis, Romæ peractæ; a qua conjectura nec ty-

(a) Apud FREHER, *Rer. Germ. script.* Tom. III. pag. 28. edit. Struviana; & pag. 21. & 22. edit. prima. ÆNEÆ SYLVII *Histor. FRIDERICI III. Imp. ap. BOECLERUM Rer. Ger.* vol. novo pag. 67. Adde initium cit. *Hist.* ubi incipit: *Divo Cæsari FRIDERICO &c.*

Tab. VIII. pus nec perigraphæ abhorrent. Adde, quod non desunt exempla, quibus Imperatorem a Romanis, numismatibus honorari consuevisse, ostendi potest; id ipsum enim ex numero I. sic satis clare patet.

Aquila, cum collo non bifidato, demonstrat, qua ratione paulatim *biceps* & *bicollis*, ad exemplum Orientalium, pro symbolo in scuta Cæsarum Occidentis adoptata sit (a). *Aquila* porro ab ipsis reip. Romanæ primordiis, instar sacri pignoris habitata; hinc in perigraphæ scribitur: ALITVVM REGNA tenet (ita supplemus litteras exoletas) IOVIS ALES. Reliqua oblitterata sunt. *M. Imp. æ. fuf.*

XI.

FRIDERICVS. IMP. *erator* ELECTVS. Protome FRIDERICI armata & ordinis aurei velleris insigni conspicua, capite coronato & ad lævam converso.

Electus est Francofurti 1440. ut supra iam monui, ipso die Purificationis B. V. M. & anno 1442. die XVII. Iulii Aquigrani coronatus. Anno demum 1452. a NICOLAO V. Papa die XV. Martii coronam Italiæ & die XVIII. eiusdem mensis coronam Imperii accepit. Ex quo colligitur FRIDERICUM annos natum fuisse non nisi quinque supra viginti, cum Rex Romanorum electus fuit; in hoc

FRIDE-
RICUS
PLACI-
DUS IMP.
vero numismate vultus eius exprimitur tanquam viri, iam provectoris ætatis. Neque tamen hinc nummis restitutis accenseri debet; FRIDERICUS enim post electionem suam omni tempore, ultimo etiam vitæ anno IMPERATOR ELECTVS & iure & merito appellari potuit.

Corona duplici quidem circulo instructa, sed in multis differt ab Imperatoria, qua FRIDERICUS postea ex persona Cæsaris Romæ coronatus, in sigillis usus est (b).

Verum torques aurei velleris, qua hic conspicuus est, prodit: nummum hunc recentioris ævi esse, minime vero statim peracta electione usum. Constat siquidem MAXIMILIANUM I. qui primus magisterium ordinis aurei velleris familiæ suæ Austriacæ intulit, anno 1442. necdum natum fuisse. Nam anno primum 1459. in lucem editus, & anno demum 1478. Eques simulque Supremus Magister ordinis aurei velleris promotus; quod ipsum ex nummis MAXIMILIANI suo loco demonstrabimus. Attamen cum aliunde notum sit: FRIDERICUM torques aurei velleris a PHILIPPO *Pulchro* nepote amictum fuisse, neque ex hoc capite, quod nummus iste effigiem Cæsaris, insigni aurei velleris ornati, sistat, nummis restitutis adscribendus erit. *M. Imp. in ar. pond. fescunc.*

NUM-

(a) Conf. HEINECCIUS de sigillis. P. I. c. IX. p. 111.

(b) Vid. T. nost. I. Dissert. I. de sigillis. Adde HEINECCIUM de sig. P. II. C. III. p. 208.

FRIDE-
RICUS
PLACI-
DUS IMP.NUMMI RESTITUTI.
XII.

FRIDERICVS III. AVS. *tria-*
cus RO. *manorum* IMPER. *ator*
MDXXVI. Protome Imperato-
ris sinistrorsum conversa, capi-
te caliptra, cimeliis plicata, o-
perto, cum patagio pelliceo,
fibula nexo.

Nummus hic iconicus tribus
supra triginta annis post mortem
Cæsaris cusus fuit, nimirum an.
1526. cum diem extremum iam
clausisset XIX. Aug. 1493.

Postica insuper parte caret;
quia tamen vultus FRIDERICI
senis lineamenta & quotidianus
habitus non ineleganter in eo
expressi sunt, merito eidem lo-
cum inter nummos eiusdem
restitutos concedimus. *M.*
Imp. in ar. cuf. pond. unc. 1.
drach. 6.

XIII.

Addimus alium typum,
quem Cl. HERÆUS ex gazis
Archiducalibus in suas tabulas
retulit. Sed hunc, ut dicamus

NATUS

XXI. SEP. MCCCCXV.
PATRE ERNEST. ARCH.
AVST. MATRE. CIMBURGA
II. FEBR. MCCCCXL. ELECTO
FRANCOF. IN. REGEM. ROMAN.
CORONATO. AQUISGR. XVII. IULII.
FRATRE. HELVET. GALLIS. SOPITIS
LEONOR. PORTVG. VXOREM. DVXIT
CORONAT. CVM. EA. ROMÆ. A. NICOL.
IX. MART. MCCCCLII. SED REVERSO
MAXIMA. PERICVLA. ET. BELLA. AB
AVSTR. BOH. HVNG. BVRG. GALLIS
PRIMAMQ. TVRCAR. IN. GERMAN.
IRRUPTIONEM. EXPERTVS
IIS. OMNIBVS. SVPERATIS
OB: LINTZII XIX. AVG.
MCCCCXCIII SEPVL.
16 VIENNAE 97.

(*) Vid. LAMBECC. Diar. S. Itin. Cell.
pag. 13.

quod res est, pro genuino non ^{Tab. IX.}
habemus. Nunquam enim FRI-
DERICUS *Pacificus* se nomine IV.
quod in nummi huius perigra-
phe legitur, scripsit Imperato-
rem; nam etsi vulgo *Quartus*
audiat, revera autem eius no-
minis sit *Quintus* (a), ipse ta-
men ab illo tempore, quo a
Summo Pontifice NICOLAO V.
coronam Romæ accepit, in si-
gillis æque ac in nummis, ali-
isque instrumentis publicis FRI-
DERICVS III. constanter appel-
lari voluit. *Tab. H.*

XIV.

FRIDERICVS III. SIVE V. RO-
MAN. *orum* IMPER. *ator* SEMPER
AVGVS. *tus*. Additur in margi-
ne exteriori symbolum Cæsaris
ex integro scriptum: AVSTRIÆ
EST IMPERARE ORBI VNIVERSO.
Protome Cæsaris, ut Num. XII.
Aversa nummi pars integram e-
iusdem historiam compendio,
quamvis parum accurate, con-
tinet, hisce verbis conceptam:

Num-